

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
Національного аерокосмічного
університету
«Харківський авіаційний інститут»

Олексій ЛИТВИНОВ

_____ 2026 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

для здобуття освітнього ступеня магістра
за освітньо-професійною програмою
зі спеціальності

С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

освітньо-професійна програма
«SMART-економіка»

у 2026 році

Харків
2026

ВСТУП

Вступне випробування для здобуття освітнього ступеня магістра за освітньо-професійною програмою зі спеціальності

С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

(код та найменування)

освітньо-професійна програма «SMART-економіка»

(найменування)

відбувається відповідно до «Правил прийому на навчання до Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» в 2026 році» у формі індивідуального фахового іспиту, який приймає фахова екзаменаційна комісія з певної спеціальності (освітньої-професійної програми), склад якої затверджується наказом ректора Університету. Вступний фаховий іспит проводиться очно.

До фахового іспиту входять питання за темами:

- «Економіка підприємства»,
- «Стратегія підприємства»,
- «Економіка праці та соціально-трудова відносини»,
- «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків»

Перелік питань за темами наведено у програмі.

Критерії оцінювання знань

1 Результат фахового іспиту визначається за шкалою від 100 до 200 балів.

2. Індивідуальний фаховий іспит відбуваються у формі тестових завдань з відповідних тем дисциплін, загальна кількість яких налічує 60 штук. Правильна відповідь на завдання оцінюється у 2 бали, неправильна – у 0 балів. Максимальний бал – 120 балів. Тест містить одну правильну відповідь з 4–5 варіантів.

Результат фахового іспиту розраховується за формулою:

$80+k*n$, де k – кількість балів за правильну відповідь на питання ($k=2$), n – кількість правильних відповідей).

3. Якщо вступник отримав менше ніж 100 балів, то вважається що він не склав іспит і до участі в конкурсі не допускається. Бали не виставляються. Робиться запис «не склав».

1 Питання за темою «Економіка підприємства»

1. Теорії та моделі підприємств. Підприємство: поняття, сутність та економічні основи функціонування. Підприємство як складна організаційна система. Модель фірми ринкового типу. Класики економічної теорії про підприємництво.

2. Основи підприємництва. Сутність сучасного підприємництва. Підприємництво як явище та процес. Функції підприємництва. Міжнародна підприємницька діяльність.

3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми. Організаційно-правові форми підприємств. Класифікації підприємств. Галузева приналежність підприємств. Об'єднання підприємств.

4. Зовнішнє середовище господарювання підприємства. Характеристика зовнішнього середовища підприємства. Основні фактори зовнішнього середовища. Економічна стійкість підприємства.

5. Структура та управління підприємством. Сутність та цілі управління. Органи управління. Принципи управління підприємством. Функції та методи управління. Механізм господарського управління. Основні риси сучасного управління.

6. Ринок и продукція. Ринок: поняття та різновиди. Сегментація та ємність ринку. Ринкова конкуренція. Життєвий цикл продукту. Товар. Безперервне виробництво та обмін товарів.

7. Товарна та цінова політика підприємства. Види цін. Політика ціноутворення на підприємстві. Диверсифікація цін. Цінова стратегія підприємства. Методи ціноутворення на продукцію підприємства. Ціна та якість продукції.

8. Прогнозування та планування діяльності підприємства. Класифікація методів прогнозування. Прогнозування показників діяльності підприємства. Функції та задачі планування. Система планів підприємства. Бізнес-планування на підприємстві. Перспективні та поточні плани підприємства.

9. Обґрунтування виробничої програми підприємства. Сутність та роль рішень в управлінні виробництвом. Класифікація рішень. Економічне обґрунтування рішень щодо виробничої програми.

10. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці. Поняття про трудові ресурси підприємства. Класифікація і характеристика кадрів (персоналу) підприємства. Розрахунок чисельності робітників підприємства. Продуктивність праці та резерви її підвищення. Визначення заробітної платні. Мотивація. Показники руху персоналу. Ефективність використання персоналу підприємства.

11. Інтелектуальний капітал. Сутність поняття інтелектуального капіталу. Структура інтелектуального капіталу. Чинники що впливають на інтелектуальний капітал.

12. Основний капітал. Економічна сутність, класифікація та структура основного капіталу. Методи оцінки основних фондів. Знос основних фондів. Амортизація основних фондів. Інтенсифікація та показники використання основних фондів. Відтворення основних фондів.

13. Оборотній капітал. Структура та кругообіг обігових коштів підприємства. Нормування оборотних коштів. Показники оборотності обігових коштів. Напрямки підвищення оборотності обігових коштів. Показники використання обігових коштів.

14. Інвестиції. Економічна сутність інвестицій та капітальних вкладень. Галузева структура виробничих капітальних вкладень та механізм їх фінансування.

Інвестиційний процес та класифікація інвестицій. Інвестиційна політика підприємства.

15. Інноваційна діяльність. Інноваційний розвиток: основні поняття. Особливості інноваційного розвитку економіки у перехідній економіці. Управління інноваційним розвитком. Науково-технічний потенціал підприємства. Інноваційний лізинг.

16. Техніко-технологічна база та виробнича потужність підприємства. Виробнича потужність підприємства. Види виробничих потужностей. Баланс завантаження обладнання. План виробництва продукції. Порядок розрахунку виробничої потужності. Фактори визначаючі та підвищуючи виробничу потужність. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва.

17. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика. Виробнича логістика. Матеріально-технічне забезпечення виробництва продукції. Управління запасами підприємства. Організація та побудова виробничої логістики. Основні логістичні концепції та системи.

18. Організація операційної діяльності. Формування виробничого процесу. Характеристика виробничого процесу. Проектування та організація виробничого процесу. Виробничий цикл. Методи організації виробництва.

19. Системи забезпечення конкурентоспроможності продукції. Конкуренція та конкурентоспроможність продукції та підприємства. Конкурентоспроможність продукції та підприємства. Забезпечення конкурентоспроможності.

20. Витрати підприємства. Характеристика витрат підприємства. Витрати економіста та витрати бухгалтера. Граничні витрати. Поняття про собівартість продукції. Характеристика кошторису витрат. Класифікація витрат підприємства. Складання планової калькуляції. Методи обліку та калькуляції фактичної калькуляції.

21. Фінансово-економічні результати суб'єктів господарювання. Загальні аспекти фінансової діяльності підприємства. Фінансові ресурси підприємства. Напрями використання фінансових ресурсів. Результати фінансової діяльності. Фінансова звітність підприємства. Рентабельність виробництва.

22. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності. Абсолютна економічна ефективність капітальних вкладень. Порівняння економічної ефективності. Економічна ефективність підвищення якості промислової продукції. Фактор часу. Оцінка ефективності інвестицій.

23. Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Поняття про ефект та ефективність. Методичні підходи до вибору інструментарію розрахунку ефективності. Ефективність та сфера інтересів підприємства. Доходи та видатки підприємства як основа формування показників економічної ефективності. Показники економічної ефективності. Оцінка конкурентоспроможності товару та виробництва. Комплексна оцінка ефективності діяльності підприємства.

24. Сучасні моделі розвитку підприємства. Підприємство як відкрита стаціонарна система. Напрямки розвитку підприємства. Витрати як основа до прийняття рішення до розвитку підприємства. Обґрунтування «точки беззбитковості» та «зони безпеки».

25. Трансформація і реструктуризація підприємства. Управління факторами трансформації підприємства. Цілі реструктуризації підприємства. Форми

реструктуризації підприємства. Банкрутство та антикризове управління. Санація суб'єкта господарювання.

26. Оптимізація бізнес-процесів підприємства. Сутність поняття бізнес-процесів підприємства. Моделювання та симуляція бізнес-процесів підприємства. Шляхи оптимізації бізнес-процесів підприємства.

27. Економічна безпека підприємства. Понятійний апарат «Економічна безпека підприємства». Внутрішньовиробничі складові економічної безпеки підприємства. Зовнішньовиробничі складові економічної безпеки підприємства. Визначення інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. Служба безпеки підприємства.

Література

1. Лазебник, Л. Л. Економіка підприємства : підруч. / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. – 426 с.
2. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л. Л. та проф. Кривов'язюка І. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. – 620 с.
3. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр навчальної літератури. 2020. 304 с.
4. Гетьман, О. О. Економіка підприємства : підруч. / Гетьман О.О., Шаповал В.М. – Київ : Центр навчальної літератури, 2019. – 488 с.
5. Маслак О.І., Воробйова Л.Д. Економіка виробничого підприємства. ЦУЛ, 2019. 172 с.
6. Єгорова І.Г., Матукова Г.І., Приймак Н.С. Економіка та організація діяльності підприємств: навч. посіб. Львів: Магнолія. 2019. 330 с
7. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. / Пугач А.М., Демчук Н.І., Довгаль О.В., Крючко Л.С., Тягло Н.В. Миколаїв: Швець В.М. 2018. 348с.

2 Питання за темою «Стратегія підприємства»

1. Стратегія підприємства: поняття, еволюція концепції

Стратегія підприємства як методологія вирішення проблем. Еволюція системи планування розвитку підприємства. Сучасний підхід до прогнозування. Основні методи визначення тенденцій розвитку.

2. Визначення місії та цілей підприємства

Процес формування стратегії підприємств. Визначення місії підприємства. Встановлення цілей. Розробка стратегії.

3. Стратегічний контекст підприємства

Стратегічні рішення і ризик. Виробка управлінських рішень в умовах невизначеності різних рівнів. Оцінка стратегічних рішень в умовах інфляційних процесів. Розробка інвестиційної стратегії. Рекомендації по зниженню ризику при бізнес-плануванні.

4. Оцінювання зовнішнього середовища

Стратегічна оцінка зовнішнього середовища. Основні показники, що характеризують ситуацію в галузі. Конкурентні сили, що діють в галузі. Модель М. Портера. Найважливіші стратегічні фактори. Фактори, що формують стратегію підприємства (зовнішні та внутрішні). Способи розробки стратегій

5. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства

Аналіз внутрішнього стану підприємства. Суть та значення внутрішнього аналізу підприємства. Стратегічні ресурси. Ефективність діючої стратегії. Сила і слабкість підприємства. SWOT-аналіз. Оцінка конкурентоспроможності цін і витрат. Міцність конкурентної позиції. Стратегічні проблеми і потенціал підприємства.

6. Стратегії бізнесу

Поняття стратегічної одиниці бізнесу. Класифікації стратегій: корпоративна, ділова, функціональна. Стратегія і конкурентні переваги. П'ять загальних стратегій конкуренції. Стратегія низьких витрат. Стратегія диференціації. Стратегія оптимальних витрат. Сфокусована стратегія низьких витрат і диференціації.

7. Стратегія диверсифікації діяльності підприємства

Ціль та мотивація диверсифікації. Стратегія диверсифікації як напрям збільшення потенціалу підприємства. Інтеграція та диверсифікація.

8. Стратегія зовнішнього розвитку підприємства

Стратегія та зовнішньоекономічна діяльність. Тенденції світової економіки, та їх вплив на стратегію підприємства. Стратегії для конкуренції на міжнародних ринках.

9. Корпоративна стратегія підприємства

Управлінський аналіз. Рушійні сили змін в галузі. Розробка карти стратегічних груп. Аналіз ситуації в галузі. Прогнозування дій конкурентів. Ключові фактори успіху підприємств. Привабливість та перспективи галузі.

10. Матричні методи формування корпоративної стратегії підприємства

Матриця БКГ, матриця McKinsey – General Electric, матриця Ансоффа и тримірна схема Абеля, діловий комплексний аналіз (PIMS).

11. Альтернативність у стратегічному виборі

Альтернативні стратегії. Стратегія вертикальної інтеграції та конкурентні переваги. Стратегія для конкуренції в нових галузях. Стратегія для конкуренції в галузях, що знаходяться в стадії “зрілості”. Стратегія фірм, що діють в галузях які знаходяться в стані стагнації або спаду. Стратегії для конкуренції в розроблених галузях.

12. Декомпонування корпоративної стратегії підприємства

Підходи до формування стратегій. Системний підхід, маркетинговий підхід, функціональний, динамічний, процесний підходи та інші.. Стратегії наступу. Оборонні стратегії.

13. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні

Інноваційна стратегія українських реформ. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Література

1. Клівець П. Г. Стратегія підприємства: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2020. 320 с.
2. Стратегія розвитку підприємства: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / укладачі: Є. О. Підгора, Т. П. Гітіс, С. В. Касьянюк. – Краматорськ – Тернопіль : ДДМА, 2023. – 98 с.
3. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип / О.І. Ковтун. – Львів: «Новий світ – 2000», 2016. – 388 с. – с. 52-64.
4. Саєнко М.Г. Стратегія організації: / Саєнко М.Г. – Тернопіль: Економічна думка, 2020. – 390 с.
5. Берницька Д.І. Стратегія підприємства.: навч.посіб. Тернопіль. 2021. – 231с.

3 Питання за темою «Економіка праці та соціально-трудові відносини»

1. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства. Характеристика населення. Трудові ресурси: демографічний, освітній, професійно-кваліфікаційний аспекти. Трудовий потенціал: суть, показники і структура.
2. Соціально-трудові відносини як система. Характеристика соціально-трудових відносин. Форми соціально-трудових відносин. Соціальне партнерство. Визначення соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства. Сутність, показники, типи та соціальна структура трудового конфлікту.
3. Ринок праці та його регулювання. Ринок праці: сутність, зміст та структура. Попит та пропозиція на ринку праці. Регулювання ринку праці.
4. Соціально-трудові відносини зайнятості. Форми і види зайнятості. Форми безробіття. Регулювання зайнятості і державна політика зайнятості.
5. Персонал підприємства та його категорії.
6. Трудовий процес та його раціоналізація. Умови праці та фактори їх формування.
7. Нормування праці. Норма часу та норма виробітку.
8. Продуктивність та ефективність праці. Ефективність та методи вимірювання продуктивності праці. Фактори, які впливають на продуктивність праці. Продуктивність та рівень оплати.
9. Показник трудоємності. Види трудоємності. Розрахунок трудоємності.
10. Заробітна платня в економічній системі. Тарифна система. Форми і системи заробітної плати.
11. Методика планування праці. Планування чисельності і структури кадрів. Плинність кадрів. Планування росту продуктивності праці. Планування заробітної платні.
12. Міжнародна організація праці. Цілі і основні напрямки діяльності Міжнародної організації праці. Основні Конвенції МОП.

Література

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник. / А.М. Березюк, С.М. Мельников, О.С. Попов. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.С. Жуковського „ХАИ”, 2011. – 106 с.
2. Основи економічної теорії праці / А.М. Березюк, Я.В. Сафронов. - Нац. аерокосм. ун-т ім. М.С. Жуковського ХАИ”, 2008.
3. Давидова І.О. Чинники успішного працевлаштування за фахом: навчально-методичний посібник. – Харків, ХДУХТ, 2015. – 100 с.
4. Давидова І.О. Інноваційна зайнятість в аспекті її сутнісних характеристик // Ефективна економіка. – 2015. - №5. - Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua.
5. Давидова І.О. Теоретичний аналіз кваліфікованої праці в системі зайнятості України // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: global-national.in.ua.

4. Питання за темою «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків»

1. Основні задачі сучасного промислового виробництва і проблеми розвитку економіки України.

Предмет і задачі курсу, місце дисципліни «обґрунтування господарських рішень» в управлінні підприємством і виробничою діяльністю.

2. Сутнісна характеристика господарських рішень

Сутність рішення і сутність господарського рішення зокрема. Види підприємницької діяльності та класифікація господарських рішень.

3. Технологія прийняття рішень щодо господарської діяльності

Загальний підхід до прийняття господарського рішення. Роль і місце бізнес-плану при обґрунтуванні господарських рішень. Підходи до створення бізнес-плану і його склад. Зміст розділів бізнес-плану реалізації підприємницької ідеї та особливості формування розділів бізнес-плану.

4. Методичні основи підготовки господарських рішень

Особливості сучасного науково-технічного прогресу. Сутність економічної ефективності. Методологія оцінки економічної ефективності капіталовкладень. Принципи оцінки порівняльної та абсолютної ефективності нової техніки. Проблеми оцінки економічної ефективності інвестиційних рішень та підприємницьких ідей. Методологічні принципи оцінки економічної ефективності інвестиційних рішень.

5. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності

Оцінка економічної ефективності технологічних процесів. Методика розрахунку економічної ефективності технологічних процесів. Особливості оцінки економічної ефективності науково-дослідних (НДР) і досвідно-конструкторських робіт (ДКР), а також робіт передвиробничої стадії життєвого циклу товару. Розрахунки економічної ефективності НДР і ДКР. Оцінка економічної ефективності САПР. Розрахунки вартості та ціни програмних продуктів (ПП). Оцінка економічної ефективності авіаційної техніки. Оцінка економічної ефективності підвищення надійності та довговічності техніки. Оцінка економічної ефективності гнучких виробничих систем (ГВС) та інтегрованих виробничих комплексів (ІВК). Техніко-економічне обґрунтування підприємницького (інвестиційного) проекту.

6. Прогнозування та аналіз господарських рішень

Сучасна концепція прогнозування. Методи прогнозування: статистичні, експертні економіко-математичного моделювання. Аналіз господарських рішень (загальні положення).

7. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності

Об'єктивні та суб'єктивні причини підприємницького ризику. Визначення ризику. Функції підприємницького ризику. Класифікація підприємницьких ризиків.

8. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності

Ризик і форма ділової активності. Вироблення рішень в умовах невизначеності за допомогою теорії статистичних рішень. Критерій песимізму - оптимізму Гурвіца.

9. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття господарських рішень

10. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень

Фактори, що впливають на рівень підприємницького ризику: зовнішні (прямої та посередньої дії), внутрішні. Вплив рівня ризику на прийняття господарського рішення.

11. Критерії прийняття рішень за умов ризику

Мінімізація ризику, мінімізація втрат, максимізація економічної ефективності витрат ресурсів – головний критерій прийняття господарського рішення, за умов додержання існуючих обмежень та перебільшення нормативного рівня ефективності.

12. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях

Пошук балансу інтересів, розробка сценарію розвитку конфлікту – можливість передбачення раптових подій. Оцінка наслідків негативного сценарію розвитку – засіб раціоналізації рішень.

13. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику

Проблеми оцінки ефективності інвестиційних рішень. Система показників фінансово-економічної ефективності інвестицій і методи оцінки. Формування таблиць потоків грошей та фінансового профілю підприємницького проекту. Вибір порогового рівня рентабельності з урахуванням ризику. Аналіз показників на етапі реалізації підприємницької ідеї. Оцінка фінансових та інвестиційних рішень в умовах інфляції.

14. Якісне і кількісне оцінювання підприємницьких ризиків

Експертні методи оцінювання ризику. Застосування методу аналізу ієрархій для якісного оцінювання ризиків. Показники ризику і методи його оцінки. Види втрат при підприємницькій діяльності. Розрахунок втрат у виробничому, комерційному та фінансовому підприємстві.

15. Основи ризик-менеджменту

Управління ризиками. Рекомендації по оцінці ризику при бізнес-плануванні

16. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику

Методи та шляхи зниження підприємницького ризику: диверсифікація, передача ризику, страхування, зниження внутрішніх ризиків. Практичні рекомендації щодо рішень по зниженню господарського ризику.

Література

1. Гавва В.М., Раздимаха Т.П. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: Підручник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т „ХАІ”, 2008. – 272 с.
2. Гавва В.Н. Економічне обґрунтування господарських рішень: Навч. посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т „ХАІ”, 2001. – 157с.
3. Вітлінський В.В., П.І. Верченко Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник. – К.: КНЕУ, 2018. – 292 с.
4. Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусєв О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 670 с.
5. Полінкевич О. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. – Луцьк : ВежаДрук, 2018. – 336 с.
6. Ігнашкіна Т.Б., Гончарук О.В., Кербікова А.С. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Ч.І: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2021. – 106 с.

Гарант освітньо-професійної програми «SMART-економіка»

д.е.н, професор

(підпис)

Ірина ДАВИДОВА

Програму розглянуто й узгоджено на випусковій кафедрі економіки та публічного управління.

Протокол № 8 від «02» лютого 2026 р.

Завідувач кафедри,
д. н. держ. упр., професор

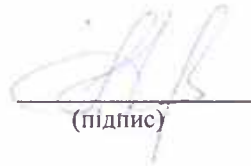
(підпис)

Вікторія ШВЕДУН

Програму вступного випробування для здобуття освітнього ступеня бакалавра за освітньо-професійною програмою зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (освітньо-професійна програма «SMART-економіка») узгоджено галузевою науково-методичною комісією НМК №3 Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»

Протокол № 7 від «06» березня 2026 р.

Голова НМК 3
д.екон.н., проф.

(підпис)

Ганна ЛІХОНОСОВА